

CORRECTION OF COGNITIVE PROCESSES IN CHILDREN WITH HIV INFECTION

Karimjonova Yoqutxon¹

¹Teacher of the Department of Psychology, FarSU

<https://doi.org/10.5281/zenodo.4704906>

ARTICLE INFO

Received: 13th April 2021

Accepted: 17th April 2021

Online: 19th April 2021

KEY WORDS

HIV infection, immune system, cognitive development, antitroviral therapy, antitretrovirus drugs, CD4 cells.

ABSTRACT

This article discusses the cognitive development of children and adolescents living with HIV. The opinions and experiences of a number of researchers on this issue are described.

OIV INFEKSIYASI BOR BOLALARNING KOGNITIV JARAYONLARI KORREKSIYASI

Karimjonova Yoqutxon¹

¹FarDU psixologiya kafedrası o'qituvchisi

MAQOLA TARIXI

Qabul qilindi: 13-aprel 2021

Ma'qullandi: 17-aprel 2021

Chop etildi: 19-aprel 2021

KALIT SO'ZLAR

OIV infeksiyasi, immun tizimi, kognitiv rivojlanish, antitetrovirusterapiya, antitretrovirus preparatlar, CD4 hujayralar

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada OIV virusi bilan kasallangan bolalar va o'smirlarning kognitiv rivojlanishi haqida so'z boradi. Bu masala yuzasidan bir qator tadqiqodchilarning fikrlari, tajribalari bayon qilinadi.

OIV (VICH) – Odam organizmidagi Immunitet Tanqisligini keltirib chiqaruvchi Virus. Asosan odamning immunitet (himoya) tizimiga ta'sir qiladi.

OIV-infeksiyasida odam organizmiga tushgan virus ta'siriga immunitet tizimi ma'lum darajada javob qaytaradi. Kasallik alomatlari deyarli bo'lmaydi. Uni faqat

laboratoriya tekshirishlari ko'rsatadi. ART qabul qilmagan holatlarda organizmda kasallikning avj olish davri tezlashadi. Virus miqdori oshib, immun tizimi sustlashib ikkilamchi kasalliklar rivojlanishi mumkin.

Shu vaqtdan OITS davri boshlangan hisoblanadi. Bu davr uchun xos bo'lgan alomatlar yo'q. Zeroki, bu davrda

organizmda duch kelgan mikroob kasallik qo'zg'atishi mumkin. Shuning uchun bu davr tuzalishi qiyin bo'lgan turli-tuman kasallik alomatlari bilan namoyon bo'ladi.

Infeksiya yuqqan dastlabki davrlarda odam o'zini sog'lom his etishi mumkin. Bunday holat hech qanday alomatlarisiz 8-10 yilgacha cho'zilishi mumkin. Bu davrda odam sog'lomdek ko'rinsa ham, o'zi bilmagan holda, kasallik virusini boshqalarga yuqtirish xavfi yuqori.

Immunitet tanqisligi sindromi asab tizimi va bolaning bilish funksiyalari holatiga o'zining salbiy ta'sirini o'tkazadi. OIV bilan kasallangan bolalarning qobiliyatlari, ulardagi kognitiv rivojlanish ko'rsatkichlarini o'rganishga bag'ishlangan tadqiqodlar natijasiga ko'ra, OIV bilan kasallangan bolalarning rivojlanishi tengdoshlariga qaraganda belgilangan yosh normalariga nisbatan past.

Yuqori darajada faol antitetrovirusterapiyasi (keyingi o'rinlarda ART deb yuritiladi) OIV bilan kasallangan bolalar va o'smirlardagi omon qolish darajasini yaxshilashi, kasallik rivojlanishini sekinlashtirishi isbotlagan.

Antitetroviruslarning paydo bo'lishi bilan terapiya paytida bolalarda kognitiv jarayonlarni o'rganish masalasi ko'tarildi. OIV bilan kasallangan bolalar va o'smirlarda kognitiv jarayonlarni o'rganish bo'yicha tadqiqotlarga ko'ra antitetrovirus preparatlarini qabul qilganda qarama-qarshi natijani ko'rsatmoqda. Shunday qilib, bir guruh tadqiqotchilar fikriga ko'ra (T. Puthanakit), OIV infeksiyasi bilan kasallangan maktab yoshidagi bolalar va o'smirlarda uch yil davomida antitetrovirus preparatlarining qabul qilinishi natijasida, ularda kognitiv rivojlanish darajasifunksiyalar ko'paymaydi. Bundan

tashqari virusli bo'lmagan bolalarning CD4 (viruslar va bakteriyalarni "tanib olish" uchun javob beradigan immunitet tizimining hujayralari) darajasi bilan mos tushadi.

D. Koplan boshchiligidagi tadqiqotchilar ART chaqaloqlarida nutq elementkarining buzilishi, nevrologik test va tomografiyadan chetga og'ishlarni aniqlanmaganligi tashxisini qo'yishdi.

R. D. Jeremi olib borgan tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, OIV virusiga chalingan bolalar va o'spirinlarda bir yillik antitetrovirus terapiyasidan so'ng yuqori virusli o'lchov ko'rsatkichlari faqat bittasida biroz yaxshilangan.

Mazkur mavzuda K. Le. Doar va boshqa tadqiqotchilarning fikriga ko'ra 12 hafta antitetrovirus terapiyasini olgan chaqaloqlarda motorika va kognitiv ko'rsatkichlar o'rtacha o'sishni davom ettirishini ko'rsatmoqda. Shuningdek dori-darmonlarni qabul qilgan katta yoshdagi o'smirlarda kognitiv jarayonlarning rivojlanishida o'rtacha ko'rsatkichlarni ko'rsatdilar.

K. C. Krouell bilan boshqa bir guruh olimlar antitetrovirus yordamida OIV bilan kasallangan bolalarda neyrokognitiv ko'rsatkichlarni erta bostirish, ularning intellektual rivojlanish koeffitsientni rivojlantirish nazorat guruhi ko'magida o'rganildi.

E. D. Gluxova va boshqalar tomonidan olib borilgan taqdiqotlarga ko'ra antitetrovirus preparatlarini qabul qiladigan bolalar mazkur terapiyani olmaydigan bolalardan ko'proq samaradorlik va diqqatning susayishi bilan farq qilishini ko'rsatdi.

S. Koekkok va yana bir guruh izlanuvchilar CD4 hujayralarining soni

yuqori ekanligiga qaratishdi va antiretrovirusdan uzoq muddatli foydalanish maktab o'quvchilarida xotira va diqqatning yaxshilanishiga sabab bo'lishini aniqlashdi.

E. B. Yastrebova va boshqalarning fikriga ko'ra ART bolalarning diqqatini yaxshilaydi, konsentratsiya qobiliyatini oshiradi, ammo yuqori virusli yuklama mantiqiy materiallarni yodlashni

qiyinlashtiradi. OIV bilan kasallangan bolalarni davolashda qaysi terapiyadan foydalanmasin, u virusli yuklamani kamaytirishga, avvalo, bolalarning psixologik funksiyalarini tiklashga qaratilgan bo'ladi.

ARTning mavjudligi, olib borilayotgan tadqiqotlar OIV bilan kasallangan bolalarda kognitiv qobiliyatni rivojlantirishga xizmat qilishi shubhasiz.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Акопова М. М. Программа психолого-педагогического сопровождения познавательного развития ВИЧ-инфицированных младших школьников в период пребывания в стационаре // Актуальные проблемы психологического знания. – 2014.
2. Глухова Е. Д., Гайсина А. В., Кольцова О. В. Ястребова Е. Б. Когнитивные функции у детей, инфицированных ВИЧ, воспитывающихся в домашних условиях // ВИЧ-инфекция и иммуносупрессии. – 2013.
3. С. Зайхнера и Дж. Рид. – Режим доступа: https://arvt.ru/sites/default/files/Pediatric_HIV_Care_2006_ZeichnerRead_RUS.pdf (дата обращения: 15.01.2018).
4. Coplan J., Contello K. A., Cunningham C. K. [et al.]. Early language development in children exposed to or infected with Human Immunodeficiency Virus [Electronic resource] // Pediatrics. – 1998.
5. Crowell C. S., Huo Y., Tassiopoulos K., Malee K. M. [et al.]. Early viral suppression improves neurocognitive outcomes in HIV-infected children [Electronic resource] // AIDS. – 2015.
6. Jeremy R. J., Kim S., Nozice M. [et al.]. Neuropsychological functioning and viral load in stable antiretroviral therapyexperienced HIVinfected children [Electronic resource] // Pediatrics. – 2005.
7. Koekkoek S., de Sonnevile L. M., Wolfs T. F. [et al.]. Neurocognitive function profile in HIVinfected schoolage children [Electronic resource] // Eur. J. Paediatr. Neurol. – 2008.